

Vårtilläggsbudget för 2010

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 4 maj 2010 att ge samtliga utskott tillfälle att yttra sig över Vårtilläggsbudget för 2010 (*proposition 2009/10:99*) och den tillhörande motionen i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utskottets överväganden

Regeringens förslag till tilläggsbudget för 2010

Regeringen föreslår riksdagen att regeringen bemyndigas att under 2010 besluta om

- anskaffning av två ubåtar som ersättning för två ubåtar av Södermanlandsklass
- halvtidsmodernisering av två ubåtar av Gotlandsklass och
- anskaffning av ett nytt medeltungt helikoptersystem.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att den bemyndigas att under 2010 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 39,8 miljarder kronor efter 2010 – en ökning med 11,3 miljarder kronor jämfört med vad riksdagen hittills har beslutat.

Ubåtar

Regeringen anser att ubåtsförmågan bör vidmakthållas genom nyanskaffning av två ubåtar och genom halvtidsmodifiering av två ubåtar av Gotlandsklass.

Nyanskaffningen och halvtidsmodifieringen syftar till att långsiktigt säkra ubåtsförmågan samt att möjliggöra ett framtida beslut om vidmakthållande genom livstidsförlängning till 2035 eller längre. Ett nytt ställningstagande till hur ubåtsförmågan ska vidmakthållas – genom livstidsförlängning av ubåtar av Gotlandsklass eller genom nyanskaffning – förutses ske omkring 2020.

De nya ubåtarna beräknas kunna levereras till Försvarsmakten 2018–2019. Finansieringen ingår sedan tidigare i Försvarsmaktens långsiktiga investeringsplan och ryms inom ramen för beräknade anslag.

Medeltunga helikoptrar

I enlighet med vad som anfördes i budgetpropositionen för 2010 anser regeringen att helikopterförbandens förmåga att understödja arméstridskrafter och marina stridskrafter med helikopterenheter är av stor betydelse för Försvarsmaktens användbarhet (proposition 2009/10:1 utgiftsområde 6). Vidare anser regeringen att förmågan att uthålligt över en längre tid stödja pågående insatser med en helikopterenhet är av stor betydelse.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att öka tillgången till medeltung helikopterkapacitet i Afghanistan fram t.o.m. andra kvartalet 2013. Därefter uppstår en brist i Försvarsmaktens tillgång till medeltunga helikoptrar till

följd av förseningar i leveransen av helikoptersystem 14. Därtill bedömer regeringen att behovet av medeltunga helikoptrar är större än den hittills planerade nivån, såväl på kort som på lång sikt.

För att finansiera ett framtida beslut om anskaffning av ett nytt helikoptersystem samt drift, utbildning m.m., med en rimlig säkerhetsmarginal, bedömer regeringen att ca 4,7 miljarder kronor skulle behöva frigöras inom Försvarsmaktens nuvarande investeringsplan.

Regeringen bedömer i nuläget att dessa medel kan frigöras bl.a. genom att

- avveckla äldre helikoptersystem
- avbryta vissa modifieringar av helikopter 15
- sänka ambitionerna för ännu inte beställda stridsstödfartyg
- reducera ambitionerna vid utveckling och anskaffning av nya lednings-system och vissa skyddssystem
- inte vidareutveckla robotsystem 55C.

Härtill kommer ett behov av att delvis senarelägga vissa materielprojekt. Bland annat kan ett mindre antal av de splitterskyddade hjulfordon och bandvagnar som enligt tidigare planering beräknades tas i operativt bruk senast 2014 senareläggas. Vidare bedömer regeringen att det är möjligt att senarelägga den planerade modifieringen av två korvetter av Göteborgsklass.

Regeringen avser att begära in ytterligare underlag från Försvarsmakten för avvecklingar, reduceringar och senareläggningar av materielprojekt. Konsekvenserna för omställningen till ett tillgängligt och användbart insatsförsvar av de ovan redovisade senareläggningarna bedöms uppvägas väl av den ökade förmåga och användbarhet som ett nytt medeltungt helikoptersystem skulle medföra. Senareläggningarna bedöms inte heller leda till några försämringar i materielförsörjningen för de svenska förband som deltar i insatser internationellt.

Regeringen avser att slutligt ta ställning till anskaffning av ett nytt helikoptersystem efter det att Militärhelikopterutredningen lämnat sitt slutbetänkande.

Motionen

Miljöpartiet anser i motion 2009/10:Fi13 att satsningen på två nya ubåtar är en felprioritering av Försvarsmaktens begränsade resurser. Valet av nyan-skaffning grundar sig inte på en noggrann analys av Försvarsmaktens behov. Motivet är snarare försvarsindustriellt. Det är allmänt känt att Kock-ums har en ansträngd ekonomi. Regeringens val att utveckla och köpa nya ubåtar handlar främst om sysselsättningspolitik – inte försvarspolitik. För-svarsminister Sten Tolgfors har i uttalanden till medierna lyft fram ubåtarnas stora exportpotential som ett skäl. Det är enligt motionärerna inte

något hållbart argument i sammanhanget. Svenska ubåtars attraktionskraft på exportmarknaden är ytterst begränsad, trots hög prestanda och goda resultat i övningar med amerikanska sjöstridskrafter.

Det är en viktig princip att skattebetalarnas pengar inte ska riskeras på egenutveckling av kostsamma projekt. I fråga om utveckling av nästa generations ubåt har motionärerna inte noterat någon ansträngning från regeringens sida att finna en lämplig samarbetspartner. Miljöpartiet menar att ubåtsförmågan kan vidmakthållas genom halvtidsmodifiering av två ubåtar i Gotlandsklass samt genom livstidsförlängning av de två äldre ubåtarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet begränsar sig i detta yttrande till att behandla förslagen om bemyndigande för regeringen att utveckla och anskaffa två nya och modernisera två befintliga ubåtar samt att anskaffa ett nytt medeltungt helikoptersystem. I yttrandet behandlar utskottet den ökade skuldsättning för staten som dessa bemyndiganden medför.

Enligt 9 kap. 10 § regeringsformen får regeringen inte utan riksdagens bemyndigande ta upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomiska förpliktelser. Regeringen begär varje år riksdagens bemyndigande att under det kommande budgetåret få ingå sådana ekonomiska förpliktelser där betalningarna förfaller under senare budgetår, dvs. att få sätta riket i skuld. De anskaffningsbemyndiganden som riksdagen ger regeringen om att få beställa viss materiel till Försvarsmakten medför skulder som kommer att förfalla till betalning i framtiden. Det blir således kommande riksdagar som ska finansiera de investeringar som denna riksdag beslutar om. Därför måste såväl omfattningen av som ändamålet med ett bemyndigande prövas lika noga som ett anslagsbeslut.

Riksdagen har bemyndigat regeringen att ikläda staten ekonomiska förpliktelser om högst 28,5 miljarder kronor som förfaller till betalning efter innevarande budgetår, för att anskaffa materiel och anläggningar till Försvarsmakten. Regeringens förslag innebär att det beloppet ökar med 11,3 miljarder kronor till sammanlagt 39,8 miljarder kronor.

Ubåtar

Utskottet erinrar om att regeringen i propositionen *Ett användbart försvar* (prop. 2008/09:140) redovisade att den avsåg att pröva om ubåtsförmågan skulle vidmakthållas genom livstidsförlängning eller genom nyanskaffning. Regeringen har nu prövat frågan och kommit fram till att ubåtsförmågan bör vidmakthållas genom nyanskaffning av två ubåtar samt genom halvtidsmodifiering av två ubåtar av Gotlandsklass.

Utskottet delar regeringens uppfattning om behovet att Sverige långsiktigt säkrar ubåtsförmågan. Det är angeläget att ett ställningstagande nu görs i fråga om hur det ska ske. Utskottet anser för sin del att en kombina-

tion av modernisering av befintliga ubåtar samt utveckling och anskaffning av helt nya ubåtar är en ändamålsenlig lösning. De två nya ubåtarna beräknas kunna levereras till Försvarsmakten 2018–2019. Utskottet betonar att finansieringen ingår sedan tidigare i Försvarsmaktens långsiktiga investeringsplan och rymms inom ramen för beräknade anslag.

Utskottet biträder sålunda regeringens förslag om de begärda bemyndigandena för ubåtsbeställningarna och avstyrker motion 2009/10:Fi13.

Med hänsyn till den betydelse som en fortsatt utveckling av ubåtsvapnet och undervattenstekniken har för sjöstridskrafternas operativa effekt och därmed för försvaret av Sverige samt de industriella och ekonomiska aspekterna bör regeringen, mot bakgrund av vad utskottet tidigare anfört (se bl.a. betänkande 2007/08:FöU1 s. 12–14) om inflytande och insyn i Försvarsmaktens materielförsörjning, återkomma till riksdagen med en redovisning.

Medeltunga helikoptrar

Utskottet delar regeringens uppfattning om den stora betydelse som helikopterförbanden har för att understödja armé- och marinstridskrafter. Antalet helikoptrar i Försvarsmakten är emellertid för litet. Utskottet delar regeringens bedömning att antalet medeltunga helikoptrar bör vara större än den hittills planerade nivån, såväl på kort som på lång sikt.

Förmågan att under en längre tid stödja internationella fredsfrämjande insatser med en helikopterenhet är av stor betydelse. Behoven har visat sig stora – tillgången, i synnerhet i Europa, är ytterst begränsad. Regeringen har vidtagit åtgärder för att öka tillgången till medeltung helikopterkapacitet (Hkp 10B – Super Puma) i Afghanistan fram t.o.m. det andra kvartalet 2013. Därefter uppstår en brist i Försvarsmaktens tillgång till medeltunga helikoptrar till följd av de betydande förseningarna i leveransen av helikoptersystem 14 (NH 90).

Utskottet anser att den nuvarande situationen är synnerligen besvärande mot bakgrund av oförmågan att leverera helikopter 14 enligt plan.

Bristen på helikoptrar för mark- och sjöoperativa ändamål är emellertid så stor, och kommer att bestå under så lång tid, att det är motiverat att skyndsamt inleda en anskaffning för att kunna avhjälpa bristen. Mot den bakgrunden tillstyrker utskottet regeringens förslag om de begärda bemyndigandena för att skyndsamt anskaffa ett nytt medeltungt helikoptersystem.

Den särskilda utredare (Militärhelikopterutredningen) som regeringen tillsatte i december 2008 för att se över vissa frågor om Försvarsmaktens helikoptrar ska redovisa sitt slutbetänkande senast i juni 2010. Först därefter avser regeringen att ta slutlig ställning.

Med hänsyn till den betydelse som en anskaffning av ett nytt medeltungt helikoptersystem har för mark- och sjöstridskrafternas operativa effekt, för våra möjligheter att bidra till fredsfrämjande insatser samt för vår industri och ekonomi – inte minst vad gäller konsekvenserna för materielförsörjningen i övrigt bör regeringen, mot bakgrund av vad utskottet

tidigare anfört (se bl.a. betänkande 2007/08:FöU1 s. 12–14) om inflytande och insyn i Försvarsmaktens materielförsörjning, återkomma till riksdagen med en redovisning. En sådan redovisning bör innehålla en redogörelse för hur helikopterverksamhetens operativa förmågor på sikt ska byggas upp med avseende på val av helikoptersystem, möjligt flygtidsuttag och ställda krav nationellt och internationellt.

Utskottet tillstyrker även i övrigt vad regeringen anfört i 2010 års ekonomiska vårproposition och i Vårtilläggsbudget för 2010.

Stockholm den 25 maj 2010

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Nils Oskar Nilsson (m), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Allan Widman (fp), Peter Jeppsson (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s), Kjell Eldensjö (kd) och Per Bolund (mp).

Avvikande meningar

1. Vårtilläggsbudget 2010 (s, v, mp)

Anders Karlsson (s), Peter Jonsson (s), Michael Hagberg (s), Peter Jeppsson (s), Åsa Lindestam (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Jarl Beck (s) och Per Bolund (mp) anför:

Vi motsätter oss förslaget att ge regeringen ett bemyndigande att **nu** anskaffa ett nytt medeltungt helikoptersystem för i storleksordningen 4,7 miljarder kronor. Behovet av nya beställningsbemyndiganden för anskaffning av försvarsmateriel bör därför reduceras med 4,7 miljarder kronor jämfört med regeringens förslag.

Regeringens agerande i de olika helikopterfrågorna har präglats av senfärdighet och villrådighet. Att nu kasta ett illa underbyggt förslag på riksdagens bord är häpnadsväckande. Den vill inte ens ge riksdagen möjlighet att invänta den s.k. Helikopterutredningens ställningstagande.

Frågan om möjligheten att i *stället* aktivera det förrådsställda helikopter 4-systemet (Vertol) om fattande 12 helikoptrar har inte redovisats för riksdagen. Vi bedömer att det är mer sannolikt att få ett i Sverige beprövat helikoptersystem (Hkp 4) aktiverat snabbare i operativ tjänst, än vad som är möjligt med en för Sverige helt ny helikoptertyp.

Från flera håll hävdas att den åtgärden är den bästa lösningen till en bråkdel av kostnaden för ett helt nytt helikoptersystem. Tre av dagens Vertolhelikoptrar (hkp 4) är för några år sedan ombyggda för s.k. MEDEVAC-ändamål, dvs. för att kunna användas för kvalificerad medicinsk behandling av skadade. Övriga bör kunna användas för transport av skadade och för trupptransporter. Det kan inte uteslutas att det ligger ett stort mått av prestigetänkande i att avvisa detta alternativ.

Såvitt vi har erfarit så är det nu aktuella helikopteralternativet som avses anskaffas, i första hand avsedda för trupp- och materieltransporter och *inte lämpliga* för MEDEVAC-ändamål.

Försvarsmakten har i budgetunderlaget för 2011 varnat för att om ett nytt helikoptersystem ska inrymmas inom myndighetens ekonomiska ram – vilket regeringen nu föreslår – kommer de ställda kraven på operativ förmåga, tillgänglighet och användbarhet i insatsorganisationens förband riskeras att inte uppfyllas. Regeringens redovisning av hur anskaffningen skall finansieras och dess konsekvenser är ytlig och översiktlig. Först i dag har Försvarsmakten för försvarsutskottet redovisat en något närmare beskrivning över vilka konsekvenser som ett bifall till yrkandet i tilläggsbudgeten i detta avseende medför. Regeringen lämnar här en springnota till kommande riksdagar att finansiera.

Vi vill inte etablera en ny separat *exportmyndighet*, utan vill att den verksamheten behålls bl. a. inom ramen för Försvarets materielverk. Det finns inget intresse av att etablera fler myndigheter. Det ger intrycket att Sve-

rige ökar sina ambitioner på den internationella vapenmarknaden. Vi finner regeringens intention med att skapa en ny myndighet för export av försvarsmateriel oklar då man så kraftigt motsätter sig egenutveckling av försvarsmateriel, vilket måste anses som en förutsättning för att på sikt ha något att sälja.

Vi avstyrker därför förslaget i tilläggsbudgeten att inrätta ett nytt anslag 1:13 *Försvarexportmyndigheten* på statsbudgeten

2. Vårtilläggsbudget 2010 (mp)

Per Bolund (mp) anför:

Satsningen på två nya ubåtar är en felprioritering av Försvarsmaktens begränsade resurser. Valet av nyanskaffning grundar sig inte på en noggrann analys av Försvarsmaktens behov. Motivet är försvarsindustriellt. Regeringens val att utveckla och köpa nya ubåtar handlar främst om sysselsättningspolitik – inte försvarspolitik.

Försvarsminister Sten Tolgfors har i uttalanden till medierna lyft fram ubåtarnas stora exportpotential som ett skäl. Det är enligt Miljöpartiet inte något hållbart argument i sammanhanget. Det är en viktig princip att skattebetalarnas pengar inte ska riskeras på egenutveckling av kostsamma projekt. I fråga om utveckling av nästa generations ubåt konstaterar vi att det inte har gjorts någon ansträngning från regeringens sida att finna lämplig samarbetspartner.

Miljöpartiet menar att ubåtsförmågan kan vidmakthållas genom halvtidsmodifiering av två ubåtar i Gotlandsklass samt genom livstidsförlängning av de två äldre ubåtarna. I konsekvens härmed bör det begärda beställningsbemyndigandet reduceras med ca 3 miljarder. Regeringens förslag i dessa delar bör avstyrkas och motion 2009/10:Fi13 bifallas av finansutskottet.